

Marianne Winther Jørgensen og Louise Philips: *Diskursanalyse som teori og metode*. (Roskilde Universitetsforlag, 1999). 216 s., 198 kr.

En efter omstændighederne letlæst og forståelig indføring i et svært tilgængeligt teoretisk stof er, hvad de to forfattere har præsteret i denne bog. Bogen indeholder en introduktion til diskursteori, kritisk diskursanalyse og diskurspsykologi. Diskursteori kan vel nærmest betegnes som en samfundsvidenskabelig teori, hvis grundsynspunkt er, at sociale identiteter er diskursivt bestemte. Klasseidentifikation er således ikke udtryk for samfundets objektive struktur, men for en bestemt diskurs' dominans over andre identitetsmuligheder som etnicitet eller køn. Kritisk diskursanalyse går tættere på individniveau for at analysere diskurs eller sprogbrug i konkrete sociale sammenhænge, mens diskurspsykologi ser på psykologiske processer, som de kommer til udtryk i sproget/diskurser. De tre tilgange synes ikke uden videre at kunne bringes på den samme formel, selv om de alle trækker på forskellige grader af sproglig konstruktivisme, dvs. at verden kun er tilgængelig i og igennem en sproglig formidling. Diskursteorien synes i denne sammenhæng mest 'radikal' i sin konstruktivisme, der synes at pege i retning af, at hvilken som helst identitet kan skabes, blot der ligger magt nok bag til at etablere dominans, mens diskursanalysen også vil indarbejde det ikke-diskursive i sin fortolkning af identitetsskabelsen, der således kun for en del bliver diskursivt bestemt. Diskursteorien levner intet rum for handlende aktører, mens diskursanalysen lægger vægt på, at det enkelte menneske kan handle og skabe, om end dette altid sker i kraft af diskursive ressourcer. Jeg synes, at jeg ved at læse bogen fik et godt indtryk af, hvad

de tre teorier står for. Og det kan man have god brug for i en tid, hvor diskurs synes at være et af de mest anvendte begreber overhovedet. Derfor: en nyttig og god introduktion til en vigtig diskurs i tiden.

Claus Møller Jørgensen

Marianne Poulsen: *Historiebevidstheder – elever i 1990'ernes folkeskole og gymnasium*. Skriftrækken for Humanistisk Historieformidling, 12. (Roskilde Universitetsforlag, 1999). 215 s., 190 kr.

Hovedhjørnesteinen i den foreliggende undersøgelse er gruppeinterviews med elever i en 6. og en 8. folkeskoleklasse og en 3. gymnasieklasse suppleret med klasseobservationer og med lærerinterviews som baggrundstæppe. Indledningsvis introduceres og diskuteres relevant forskning på området, metoden bag den foreliggende smalle undersøgelse og den præmis, at alle har en historiebevidsthed, som undersøgelsen hviler på. Dernæst følger en generel beskrivelse af de tre klasser og undersøgernes – ganske positive – indtryk af dem og en introduktion af de tre lærere, deres baggrund og de ligheder, der ifølge Marianne Poulsen mere springer i øjnene end de forskelle, der også er mellem dem, samt en beskrivelse af de observationer, Marianne Poulsen gjorde i historieundervisningen i de tre klasser. Man må, som Marianne Poulsen, undre sig over, at en dreng i 6. klasse åbenbart kunne lære noget, selv om han ofte opholdt sig i et skab, men ellers synes jeg, at læsningen af denne del af bogen var en positiv oplevelse i forhold til den dominerende, meget negative omtale, der er af undervisning og ungdom. I bogens tredje del fremlægges undersøgelsens resultater, idet det fremhæves, at materialet ikke giver mulighed for et egentligt signalement af børn og unges forhold til

historie. Poulsen opstiller med afsæt i generelle samtidsdiagnoser en typologi, som tager udgangspunkt i individets reaktioner på nutidens senmoderne vilkår, som antages at inkludere forskellige slags historiebevidstheder, der afspejler sig i forskellige former for brug af historie. Derefter analyserer Poulsen sit materiale og tegner et komplekst billede af historiebevidstheder blandt elever og studerende, med ganske forskellige syn på, hvad god historieundervisning er. Det, der virker på nogen, virker ikke på andre; den baggrund – en særlig familiehistorie fx – som bliver en ressource for én, bliver en hæmsko for en anden; det, der virker fjernt og upåvirkeligt for de yngre, synes nærmere, mere oplysende fra et samtidsperspektiv og potentielt muligt at ændre for de ældste – selv om der dog er markante forskelle blandt gymnasieeleverne også. Kun at faget kan være kedeligt, virker som en generel erfaring. Sammenfattende fremhæver Poulsen på linie med andre studier det nære miljøes identitetsskabende kraft og betydning for, hvilket forhold man har til at reflektere over sit eget liv

i et fortids- og fremtidsperspektiv, og at etableringen af fortids- og fremtidsperspektiver på livet i det nære miljø synes at have betydning for, hvilken interesse der udvikles til at reflektere over perspektiverne også i større skala. Afslutningsvis gør Marianne Poulsen sig nogle overvejelser over en personligt fortolket fortid, som hun ser som kernen i en fremtidsadækvat historieundervisning.

Historieundervisning skal være et sted, hvor eleverne kan skabe deres egne betydninger, hvilket opfattes som et modbillede til en autoritativt fortolket fælles historie.

Bogen er letlæst og henvender sig til alle, der arbejder med historieundervisning. Hvad enten man vil følge Poulsens anbefalinger eller ej, peger bogen såvel som flere andre bidrag i skriftrækken Humanistisk Historieformidling på et aktuelt behov for at genoverveje mål og midler for historisk formidling i en sen- eller postmoderne 'globaliseret' verden – også for videnskabsfagets vedkommende.

Claus Møller Jørgensen

SLESVIG OG HOLSTEN

Ulrich Lange, Ingwer E. Mommsen, Eckart Dege und Hermann Achenbach (Hrsg.): *Historischer Atlas Schleswig-Holstein seit 1945*. (Wachholz Verlag, Neumünster, 1999). 211 s., 68 DM.

I 1990 indledte Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte arbejdet med et historisk atlas for delstaten. Første bind dækker tiden efter 1945. *Historischer Atlas Schleswig-Holstein seit 1945* kommer godt rundt i de emner, der

kan fremstilles statistisk og kartografisk. Efter et afsnit, der særligt belyser efterkrigstiden, følger afsnit om befolkningsudviklingen, de generelle erhvervsforhold, landbrug, fiskeri, industri og servic erhverv, trafik, boligbyggeri, vand- og energiforsyning, sundhedsvæsen, skolevæsen og kultur, naturbeskyttelse og kystsikring, forsvaret og de politisk-administrative forhold

De udvalgte emner belyses først og fremmest ved en række store helsides kort i mange farver, der ved en blanding